

Ketels, vaten en kannen

Wie het onlangs verschenen prachtige boek 'Haole klot' heeft gelezen (en dat zijn er velen in Nederweert) die kan vermoeden welke enorme hoeveelheid bier er heeft gestroomd in de tientallen etablissementen die de horeca van Nederweert zo'n 40 jaar geleden nog telde. De grote brouwerijconcerns met de bekende naam voeren er wel bij. Veel vroeger was bier nog een lokaal product, afkomstig van eigen brouwerijen.

Merkmamen

De geschiedenis van de Nederweeter brouwerijen moet nog geschreven worden. Het waren bijna altijd familiebedrijven en vanwege de hoge investeringen in apparatuur waren ze vaak generaties lang in bedrijf. 150 Jaar geleden waren er in onze gemeente zes, met de volgende merkmamen: De Pelikaan, De Hinde, De Drie kronen, De Vier

Biervaten staan klaar bij brouwerij De Pelikaan. Foto van omstreeks 1905. Collectie SGN. Kunstmatig gekleurd.

Linden, De Kroon en Brouwerij Beijes. Brouwerij De Kroon heet te eerder De Rode Leeuw. De Pelikaan is nieuw leven ingeblazen door de bierbrouwers van Eijnderhoof.

Torenhoge accijns

Bier drinken is van alle tijden en dat geldt dus ook voor het brouwen. Het bekende verhaal dat men vroeger vanwege de hygiëne liever bier dronk dan water, kunnen we naar het rijk der fabelen

verwijzen. Het gold misschien in dichtbevolkte steden. Met de lokale watervoorziening door middel van particuliere en gemeentelijke putten in Nederweert was niet veel mis. Maar in de plaatselijke herbergen dronk men natuurlijk geen water maar vooral in eigen dorp gebrouwen bier. Er werd hier ook wel importbier geschonken, dat voornamelijk afkomstig was uit Hoegaarden en Diest. Het gebruik daarvan werd door ons gemeentebestuur met

torenhoge accijnzen ontmoedigd. Importmaatregelen zijn van alle tijden.

Inkomstenbron

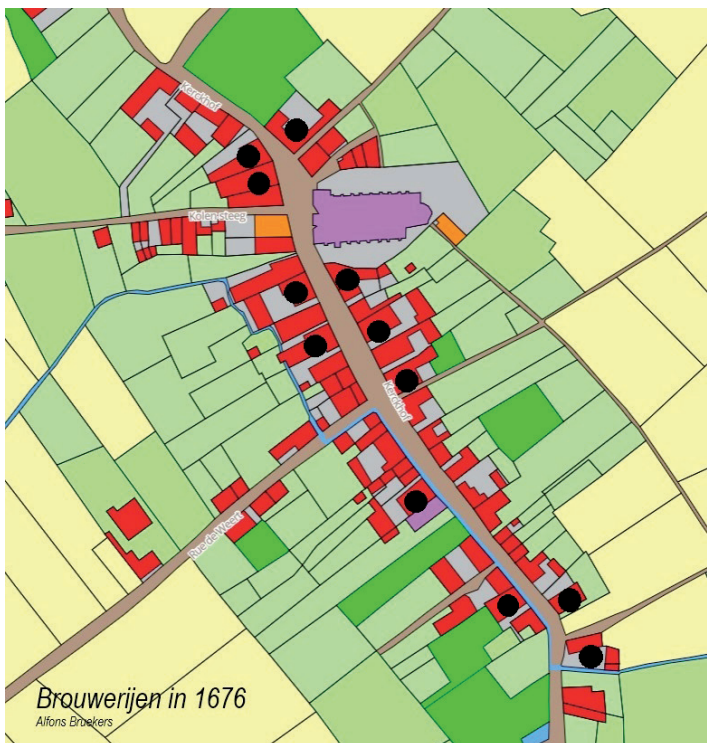
Verplaatsen we ons eens denkbeeldig naar het Nederweert van exact 350 jaar geleden. In het jaar 1676 telde Nederweert maar liefst 14 gelijktijdig in gebruik zijnde bierbrouwerijen, allemaal gevestigd in de Kerkstraat en Staat.

Lees verder elders in dit blad.

Etiket van bierbrouwerij De Pelikaan van de familie Hobus. Collectie SGN.

Ketels, vaten en kannen

Plattegrond van de Nederweerder dorpskern. Elke zwarte stip is de locatie van een brouwerij. Twee lagen er buiten het kaartje. Ondergrond: aezel.eu.

Vervolg voorpagina.

Die moesten stuk voor stuk belasting betalen. Op de grondbelasting na was de bieraccijns vroeger de grootste inkomstenbron van het gemeentebestuur. De pastoor en de schout waren vrijgesteld van bieraccijns en zij brouwden dus voor eigen gebruik dat het een lieve lust was.

Fraude

Omdat er een accijns werd opgelegd aan het gebrouwen bier, moest gewaakt worden voor illegaliteit en fraude. Tweemaal daags werden de brouwerijen bezocht door een ambtenaar om te voorkomen dat er meer bier werd gebrouwen dan dat er belasting over werd betaald. De kleine Nederweerder brouwerijen stookten hun ketel eens in de twee maanden, de grote deden dat maar liefst elke twee weken.

Brouwsels

Het één keer stoken van de brouwketel noemde men een brouwsel. Zo'n brouwsel bestond uit 12 vaten bier, elk vat was weer goed voor 100 kannen. Een bierkan had in die tijd een inhoud van 1,2 liter. Even snel rekenen: uit één brouwsel konden dus gemiddeld 5760 moderne glazen bier van 25 cl geschonken worden. De ketels werden nauwkeurig geijkt en gestookt werd er met turf, een brandstof die in deze gemeente volop voorradig was. Het eindproduct was bovengistend bier van laag promillage, met vanwege de toevoeging van gruit of hop vanwege de houdbaarheid een licht bittere smaak.

Een miljoen glazen

Wat zegt de accijnsregistratie? De 14 Nederweerder brouwerijen brouwden in het jaar 1676 samen 185 brouwsels, dus 222.000 kan-

nen bier oftewel ruim 266.000 liter gerstenat. Dat is iets meer dan een miljoen moderne pilsglazen. Is dat veel of weinig? De Nederweerder bevolking telde in 1676 ongeveer 2600 personen boven de 12 jaar. Stel dat ze allemaal van bier hielden, dan is dat gemiddeld 100 liter per persoon per jaar. In werkelijkheid zal het wat minder zijn geweest, want er werd ook veel bier afgetrosgeld door dorstige militairen en dievenbendes die regelmatig ons dorp doorkruisten. Van de andere kant zal er vast ook wel illegaal gebrouwen en dus meer gedronken zijn. Hoe dan ook, anno 2026 is het bierverbruik volgens de statistieken 70 liter per persoon per jaar en dat verschilt eigenlijk niet eens zo heel veel van dat van 1676.

Haole klot

Turfgestookt bierbrouwen was dus een hele business in het Nederweert van vroeger. 'Haole klot' dus, om maar even in het jargon van bier en turf te blijven. Eenzelfde analyse kan men trouwens maken van de lokale jeneverstokerijen, maar dat is iets voor een andere keer.

Alfons Bruekers |
Erfgoedgemeenschap Nederweert

De Erfgoedgemeenschap Nederweert is het collectief van vijf organisaties die actief zijn op erfgoedgebied in Nederweert: Stichting Geschiedschrijving Nederweert (SGN), Stichting Regionaal Archeologisch Bodem-Onderzoek (STRABO), Geschied- en Oudheidkundig Genootschap De Aldenborgh, de Stichting Cultuurhistorische Publicaties voor de regio Weert en de Stichting Historisch Onderzoek Weerterland (SHOW).